GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2½ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXV.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 73. Brasiovu 28|16 Septembre **1872.**

MONARCHI'A AUSTRO-UNGARICA.

Transilvani'a.

Brasiovu 27/9 1872.

Una indignatiune generale a ocupatu animele cele incordate ale infratitiloru brasioveni, candu se convinsera, ca totu e adeveru curatu, cumca deputatii sasi ai Brasiovului, cu tóte reclamarile si petitiunea cassativa a infratitiloru, totu s'au verificatu. Si cum s'a potutu face o nedreptate atatu de strigatória?! In Fagarasiu, ca romanii se afla in dreptu a -si apará competintí'a facia cu cativa maghiari, diet'a, care ar' trebui se constè din parintii patriei fora deosebire de natiune, a decisu in favórea a vro cativa maghiri, cá parinti numai ai maghiariloru! ca ministrulu avè dreptu a demanda comisiunei se implinésca voi'a maghiariloru, fora a cugeta, ca unu prejudeciu cá acest'a face satira din tóta libertatea de alegere si in alte cercuri; ca, ministrulu se aplaudà, ca a facutu pasi, cá alegerea din Fagarasiu se se faca la omand'a sa, a ministrului, ér' nu dupa competenti'a representantiei districtului! In Brasiovu, ca e afla érasi romanii, cá infratiti in dreptu cá lumina sórelui, tocma acela-si ministru nu vrù se scie e aperarea asupritoru in contra asupritoriloru, ci li lasà in tina, favorandu siretliculu sasu in cau'a alegeriloru! Si diet'a si aici se se arate atatu e pucinu pasatoria!

Ecca, ca pentru romanu asta stare a lucruriloru nu e decatu o jocaria a constitutionalismului de adi cu celu mai scumpu dreptu alu lui! Ecca, ca pentru sustienerea prensiuniloru dreptului nostru politicu nationale, si pentru sustienerea stimei nationale singur'a patriotate absoluta facia cu dieta din Pesta e remediu, pana atunci, pana candu se va preface satir'a, olnici'a si corruptiunea constitutionale in adevera libertate de alegeri, dupa lege fipta, neelastica pentru patri'a nóstra.

Si ce cusuru s'a pusu infratitiloru, de li a lasatu diet'a nerespectata petitiunea cassativa? Sa pretinsu pro forma, ca petitiunea a intu scaderi de formalitate, ca-ce trebuiea pentru si deputati dóue petitiuni cu 2000 fr. ér' nu una u 1000 fr. pentru cassarea alegerii a 2 deputati sei. Ei bine, dér' numai in Ungari'a e usulu'u acest'i ca-ce numai acolo se alege intr'unu cercu unu séguru deputatu, ér' in Transilvani'a se alegu intanu cercu 2 deputati deodata, cu acelesi cedule, cu acel'asiu procesu, écca ca e nedrépta acésta imputari si déca nu, de ce se sustiene diversitatea in legeade alegeri?! Altu cusuru se pretende, ca in favórea celoru stersi din dreptulu de alegere in petitiune n'a fostu neci o vorba, ca nu s'au facutu plansotreclamante, numai atat'a se dice, ca 700 insi s'i despoiatu de dreptulu de alegatoriu.

Ei bine, dér' déca diet'a e drépta, de ce n'a amanatu verificarea dep. sasi, pana candu s'i fi tramisu cele cerute de formalitati; se se fi pr citu, cá se se suplinésca, déca e adeveru, tótecerintiele, ca dór' Brasiovulu n'ar' fi tanjitu a si adauge una 1000 fr. si a tramite totu ce lipsea!

Dér' decatu tóte mai curiósa fù scus'a desptiementului VI, in care se verificara sasii, ca se tiene de ea a investiga, cum s'au intemplatu i scrierile, ca-ce acésta se tiene de resortulu ministeriului de interne. Asiadéra, ceea ce face ministrulu fia bine, fia reu, diet'a se lu primésca cá bunu facutu? Apoi ce superioritate suverana mai pórta in frunte o asemene dieta, déca neci la alegeri nu e independenta judecatória? S'a potutu inse, cá se nu indigneze tóte aceste pe toti respectivii, mai vertosu, ca ei se infratira tocma in intielesulu regimului si numai pentru eluptarea dreptului cuvenitu fiacaruia cá cive coegale? —

Am disu de multu, ca nu se va castiga nemica cu petitiunea, pentruca, déca se voru respinge aici siretiele arbitrarie ale sasiloru, atunci cate alte arbitragiuri coruptionali de partita deakiana nu -si voru tala copaciulu de sub pitiore? Sapienti satis.

Nu e de ajunsu a fi luptatu pana aici cu o lupta in adeveru resemnata, si disciplinata, incatu amu dori cá in cele din patria, pela adunarile comitatense petutendinea, se se continue asemene lupte, ci face neaperatu necesariu, cá se -si cante fiacare dreptulu prin acte nedubitate de alegatoriu, ca-ce mane poimane va veni la rondu organisarea municipialoru si cei fora dreptu ér' voru remané fora maioritate pe diosu, si candu n'ar' fi parasiti cu perfidia de unii séu altii, cari planuescu la traficari in contra.

Romanulu n'are ortacu de lupta si partita, decatu pe romanu; écca, ca ni se deschidu ochii durere, prin propri'a patiania, ca ne amu insielatu, candu amu buiguitu, ca si noi cá romani se ne fusionamu in una din partitele maghiare. Romanulu nu pote reesi neci cu stima neci cu caus'a decatu numai, candu se va constitui intr'o partita strinsu nationale romana si cá atara va sta la postulu si la sentinel'a intereseloru sale; atunci fia si catu de pucini, ei totu voru avé petitori pe tóte celelalte partite si celu pucinu va sci alege intre ele, ca din ele care da mai multu va fi sprijinita sub reserva sustienerei dreptului avutu si cuvinitu. — Asia se ne luptamu aici in patria cu tóta activitatea; dér se nu ne parasimu terenulu dreptului nostru de natiune polilica perfectu egale in Ardealu si sanctionatu dupa lege, ca-ce parasindulu neci la calendele grecesci nu lu vomu mai recastiga ci parasindu celu avutu neamu parasitu pe noi insine pentru totudeuna.

Romanulu e avisatu de impregiurarile sale, cá se fia solidariu la lupt'a pentru drepturi, si dreptate; elu n'are se astepte nece unu sprijinu, nece unu favoru dela nime, ca-ce toti de tóte partile voru a se intioli din lan'a lui; elu inse totu va prospera, déca va pasi solidariu si va fi activu, fórte si necurmatu activu atatu pe terenulu politicu in patria, catu si la cutedierea de orce intreprindere, inse nu cá lipitura, ca totudeuna va esi napu din credulitatea sa, — ci pe petióre proprie, ca asia va prospera prin poterea s'a numerica intru tóte, chiaru si in impregiurari cá aceste presente. Satan'a politicu ne scia slabitiunea, care a fostu si e imparechiarea. Écca numai de acei fii ai lui se ne ferimu cá de ciuma, cari voru a ne dusmani intre noi, cá se ne slabésca in favórea dusmaniloru politici. Se ne pocaimu numai de acestu pecatu si cu totii solidariu lucrandu vomu fi vii! — Inca una intrebare; Si au dechiaratu comunele romane limb'a romana de oficiala si de protocolu si prin orasie si prin comune si prin comitate? Déca nu, ce mai astépta? Se li se impuna si prin comune limba straina? Séu se fia siliti a primi mandate in limba straina, déca nu si au dechiaratu limb'a de oficiósa? Nu e nebunu cine manca siepte pani, ci cine le concede. Aici inca se fimu activi, neci unu palmacu de dreptu se nulu lasamu neaperatu.

In districtulu Brasiovului si a dechiaratu vreo comuna limb'a de oficiale? si déca nu, cum potu pretende, cá se nu capete porunci in limba straina? Aci se nu amanamu a fi activi neci o óra.

In comitatulu Clusiu, pretensera romanii limb'a loru de limba de protocolu, care se se rectifice deodata cu celu maghiaru, astadi au limba si cu ea stima in comitatu, si unde nu au romanii a cincea parte din representantia, cá limb'a de protocolu se fia asecurata prin pretendere cu tóta cerbici'a?! Écca campu de activitate intetita.

— Foile oficióse din ambe partile dualismului striga catra delegatiuni: ori veti aplacida totu bugetulu min. de resbelu, ori tóte 3 ministeriale se voru retrage; si ca s'ar' fi si pusu intrebarea de cabinetu delegatiuniloru, déca ar' mai sterge din bugetu preste 20 mil., cari se subtrasera; acumu se pretende, ca delegatiunile au numai control'a, ér' stergerea nu se tiene de competinti'a loru. In Vien'a suntu ómenii incordati a vedé, cum se voru schima maghiarii la acésta, cari vreau se dobória pe min. de resbelu Kuhn. —

Pace si totu bugetu mai mare la resbelu. —

Prolectu de lege nou

despre universitatea scientifica regésca in Clusiu.

§. 1. In Clusiu se infiintiéza universitate scientifica regésca ungara.

Academi'a regésca si institutulu medico-chirurgicu din Clusiu se desfiintiéza.

§. 2. Pana atuncea, pana candu invetiamentulu la unversitate se va regulá prin lege deosebita, — regulele, cari sunt in viétia de presinte la universitatea din Pest'a au valóre si pentru acést'a universitate, incatu in acest'a lege nu se face alta dispusetiune.

Pana la aducerea legei susu atinse regulele ulterióre, cu ascultarea facultatiloru universitatii, le va stabili ministrulu de instructiunea publica.

§. 3. Acésta universitate se imparte in patru facultati, si adeca:

1) facultatea de drepturi si sciinteloru de statu,
2) facultatea de medicina,
3) facultatea de filosofia, limba si istoria,
4) facultatea de matematica si de sciintie naturale.

In legatura cu aceste dóua din urma se infiintiéza o preparandia de professeri gimnasiali.

§. 4. Facultatile de sciintie in afacerile interne formèza cate o corporatiune independinte un'a de alt'a, egalu indreptatita si de sine statatóre, sub presidiulu decaniloru alesi prin ele

§. 5. In fruntea facultatiloru sta senatulu universitatii, a carui presiedinte e rectorulu universitatii.

De competinti'a lui se tiene pertractarea si superarea afaceriloru de administratiune si corporatiune a facultatiloru.

§. 6. Professorii ordinari si estraordinari, docentii si suplintii de professori au salariu anualu sistemisatu, professoriloru privati compete numai didactrulu prelectiuniloru loru.

Inse ministrulu de instructiune publica póte accordá la opiniunea facultatii respective esceptio-

nalminte unu premiu anumitu aceloru professori destinsi, cari propunu unu atare studiu, a carui propunere in interessulu invetiamentului scientificu este de dorintu dér' dupa natur'a studiului la puctieni ascultatori potu conta, seu acelora, a caroru aplicare este de doritu.

§. 7. Professori ordinari si estraordinari cu ocasiunea primei organisari a acestei universitati, la propunerea ministrului de instructiune publica se denumescu prin Maiestatea Sa Regele, ér' suplintii de professorii privati si docenti prin ministrulu de instructiune publica.

Pentru denumirile ulterióre ale professoriloru ordinari, estraordinari si ale docentiloru, dupa ascultarea opiniunei facultatii cencernite, ér' pentru suplintii de professori pe bas'a propunerei facultatii se voru face propunerile la Maiestate, respective de numirile.

§. 8. Ministrulu de instructiune publica indreptatiesce la tienerea prelegeriloru private astfelu de individi, cari prin facultatea respectiva s'a dechiaratu de cualificari la docentura privata séu cari pe carier'a scientifica si au doveditu publice cualificatiunea.

Dér' déca professorulu privatu in decursu de doi ani nu-si incepe prelegerile, séu dupa incputulu aceloru in doi ani de dile baremu unu jumetate de anu n'a tienutu prelegere, — indreptatirea acelui'a la professur'a privata incéta.

Professori privati potu estradá testimonie despre cercetarea prelegeriloru cu asemenea valóre ca si professorii ordinari si estraordinari.

§. 9. Cu ocasiunea deschiderei universitatii didactrulu se va stabili cu privire la impregiurarile esistinte, in viitoriu inse atatu tacs'a invetiamentului catu si a rigoróseloru, dupa ascultarea facultatiloru o va stabili ministrulu de instructiune publica.

Facultatile au dreptu a absolva pre ascultatorii seraci de didactru si de tacs'a rigoróseloru.

§. 10. Asést'a universitate se va deschide cu inceputulu anului scolastica 1872/3 si dispusetiunile regimului facute pentru organisarea universitatii se incuviintéza.

§. 11. Esecutarea acestei legi se concrede ministrulu de instructiunea publica.

Augustu Trefort m. p.

De langa calea lui Trajanu.

Motto:

Asia-e bietulu romanasiu,
Elu e blandu si dragalasiu;
Ori cei spanu, catu ilu socescu
Catu-i dicu silu amagescu:
Elu remane adevaratu
Romanu verde si curatu!
(strofa din fipitori.)

La inceputulu vacatiunii romanii din Clusiu facundu escursiune in acompaniarea a 2 fetitie au jucatu piese teatrale in Gheri'a 3, in Siomcut'a mare 7, in Desiu 6, in Nasaudu 3, si in 12, 13 si 14 Septembre in opidulu Beclénu ér' 3 representatiuni si anume:

„Lipitorile sateloru", „Soldatulu romanu", „Mani'a posturiloru", „Paraclisieriulu", „Chiu lui Pepelea", „Baba harca", „Rosaliele in satu lui Cremine", Mortu si dantiu", „Fantasma" si „sburatoriulu". —

In Gheri'a chiaru inteleginti'a romana necrediendu in susceptibilitatea junilor diletanti nu lau lasatu se jóce in redutu; dér' dupa producerile cele escelente i a parutu reu; si de acea lea datu viptu si cortelu.

Pre totu loculu inteleginti'a lau provedintu cu vipta si cortelu gratisu.

In Desiu a datu o representatiune in favórea daunatiiloru de grandina.

Junii acesti bravi suntu:

DD. Vasiliu Filipu din Maia,
Andreiu Centea din Capoine,
Petru Huza din Mic'a,
Joanu Gavrusiu din Iescu,
Flore Hatosu din Batia,
Nicolau Tohati din Cheseiu,

si d-siór'a Rozalia Duca din Gheri'a,

toti solnocani, precum d-siór'a Maria Centea din Clusiu, apoi P. Tantiu din Berindu si I Cadariu din Turd'a, sub directiunea celoru 2 primi numiti.

Societatea acésta si numai cá diletanta si a cascigatu mare renume prin acésta escursiune, si a demustratu strainiloru ce póte romanulu, si catu-e de sonóra limb'a lui pre scena. —

Inainte junilor pre carier'a Thaliei romane, ca carier'a vóstra e a 2-a problema, ce natiunea romana siau propusu a deslega in decenidu presentu!

In viitórele vacatiuni dorimu se continuati excursiunea in tienuturile nóstre, si se jocati piese din viéti'a sociale din cóce de Carpati. —

Aceste sire m'a indemnatu ale scrie sirele dintre varietatile Gaz. nr. 70, deórece publiculu nu scie despre acésta nouatate importanta nimicu. —

Primiti St. D-le destins'a mea stima, ce ve pastrezu.

P. Muresianu sireganulu.

Dela diet'a Ungariei.

In siedinti'a din 21 Sept. dupa unele cause de verificari presiedintele camerei Bitto reportéza, ca a sositu o scrisória de mana preinalta, care provóca ambele case se se adune intr'una spre a alege custode de corôna, si ca dupa contielegere intre presiedinti astadi se va tiené siedinti'a comuna. Membrii casei de susu se si aduna; presiedintii Majlath si Bitto siedu langa olalta. Majlath saluta membrii ordinari, reportandule, ca scrisóri'a preainalta se va ceti. Ea cuprinde luarea inainte a alegerii custodelui corónei, fiinduca c. Georgiu Károly abdise de inaltulu acestu oficiu. Se alegu secretari contele Victor Zichy Ferraris, si Koloman S. Zell. In scrisória se candideasa Georg Festetics br. Iosika, Simeone Sina si Antoniu Radvanszky.

Presiedintele Mailath provóca la alegere dintre acestia, pe candidatulu celu mai demnu. Tóta casa inse striga; se traiésca contele Festetics. Presiedintele Bitto anuntia, ca diet'a a alesu cu unanimitate pe cont. Festetics. Se autentica protocolulu statu sessione transponanduse ministrului Lonyay spre a se midiloci sanctionarea Maiestatii. Se suspinde siedinti'a pe 20 minute si candu se redeschide, intra c. Festetics in costumulu celu splendidu intre strigari de vivate. Majlath repórta sosirea scrisórei Maiestatice, Bitto rumpe sigilulu, se cetesce, ca alegerea lui Festetics e sanctionata. Presiedintele Bitto enuntia, ca cas'a primesce sanctionarea in cunoscintia. Contele Festetics multiamesce pentru denumire si dice, ca -si va consacrá puterile pentru rege si patria, pestrandu corón'a incredintiata. Bitto repórta, ca alesulu custode va depune juramentulu in Bud'a. Se citésce protocolulu si se inchia sesiunea.

Ambele camere fura primite dupa acestea de Maiestatea Sa in Bud'a si reintorcunduse ér' in sal'a camerei deputatiloru au autenticatu protocolulu pentru depunerea juramentului.

— In caus'a fusiuni stangei cu drépt'a vorbeste „Hon" diurnalulu stangei, ca opositiunea a facutu totu ce i sta prin putintia, cá partida politica, ea a mersu pre aprópe de marginile sinuciderei politico-morale si numai partid'a deakiana a venitu la rondu a intinde man'a ambiata; altfelu va fi responsabile de tóte urmarile, care voru resari din derimarea planuriloru fusiunei. „Ellenór" tiene de reu pe Ghyzcy, care afara de primirea articulului din 1867 despre dualismu s'a facutu ereticu si in credinia, ca uniunea personala curata nu se póte nici de catu mai multu castiga. Si inca se provóca la casulu cu Andrasy, care de si fusese condamnatu — acum totu fù primitu in Berlinu in audientia la imp. rusescu si éta, ca se intemplá, ce nu se precalculase, asia se póte reesi si cu uniunea personale.

Despre deputatii romani nu se aude, ca ce atitudine voru luá facia cu interesele romanilorn. Amu astepta, cá la desbaterea proiect. universitatii din Clusiu se pretenda pana la protestu dreptu perfectu de limba, prin urmare, cá se fia numai partetica; altufelu se protesteze in contra jignirei dreptului de egalitate perfecta, ca-ce altufeliu i caus'a culturii nationali remanemu mai reu decatu elotii Greciei si paria indianiloru. —

Deputatii maghiari ardeleni s'au cointielesu, cá in sinulu partitei deakiane se se constitua intr'unu clubu deosebitu, pentru apararea intereseloru Ardelene. Puf! Acum, candu numai existe Ardealu, se i se apere interesele!? Pardon! ca se afla interese personale, maghiare si contranationale romane, si pentru aceste se mai ingrigescu cá casta, cá maghiarisanti etc. panacandu? eventus docebit.

Estrasu din budgetulu Ungariei pe anulu 1873.

A., Spese ordinarie.

1. Pentru cas'a domnitórei	5.650,000 fl. v. a.
2. „cabinetulu regelui si alu cancelariei de cabinetu . . .	72,216
3. Parlamentulu Ungariei .	700,000
4. Pensiunile amploiatiloru regimeloru dela 1849 pana la 1867	259,300
5. Pensiuni la tóte branselе	2.598,622
6. Procentele imprumuturiloru pentru caile ferate . .	4.657,464
7. Procentele imprumutului de 30 milióne si spesele demanipulatiune	1.631,860
8. Administratiunea interna a Slavoniei si Croatiei . . .	4.480,000
9. Fiume	92,810
10. Comptabilitatea suprema a statului (pausiale) . . .	150,000
Ministeriile speciale	
11. Ministrulu presidinte .	329,080
12. Ministrulu de lunga persón'a Maiestatii Sale . . .	64,854
13. Ministeriulu Slavonu-Croatu	48.000
14. Ministrulu de interne . din sum'a acést'a vine pentru administratiunea municipieloru, (Comiti supremi, caitani etc.) 327,025	6.784,946
15. Ministeriulu de finantie de alce cade numa pe tutunu 12.482,674 f. pesa 3.813,792.	55.238,007
16. Ministeriulu lucrariloru publice . . . . . de alce pentru sustinerea drumuriloru 4.328,000 f.	5.577,223
17, Ministru e comerciu . pe posta vinu 591,100 f.	10.917,021
18. Ministeriulu de instructiune publica . . . . . de alce se daupentru institute de invetiament 3.306,131 f.	4.119,830
19. Ministeriulu de justia . de unde peiru judeciele de prim'a instatia se platescu 6.943,651 f	12.031,982
Fiscalatele speta 2.702,852 f.	
20 Ministeriulu pentru aperarea tiei	7.277,089

BSpese estraordinarie.

1. Rate Imprumutului pentru caile ferate	546,470
2. Rate imprumutului de 30 m.	459,800
Ministeriale speciale	
3. Ministrulu presidinte . pentru bmisiunea codificatóri	60.000
4. Ministeriulu de lenga Maest.Sa	8,245
5. Ministeriulu de interne .	479,818
6. Ministeriulu de finantie .	18.046,772
7. Ministeriulu de comunicatiun	48.77 ,539
8 Ministeriulu de comerciu	1.728,000
9. Ministeriulu de instructiune	759,491
10. Ministeriulu de justitia	1.011,349
11. Ministeriulu pentru aperare tierei	2.968,143

(Spese pentru operatiuni de credita.

1. Datoria de statu flotanta	129,600
2. Desdaunare de robote .	17.350,630
3. „ de desma de inu	2.831,682
4. Imprumutu de sortitura	4.403,104
5. Imprumutu de harti de pemnu pentru linea ferata Gömör	2.119,930

6. Datoria flottanta . . . 1.582,026
7. Operatiuni de cassa . . 3.248,400

Prin urmare pe anulu 1873 statulu are lipsa de o suma . . . **256.950,053** fl. v. a.
pentru care avemu unu venitu de . . **234.786,581** fl. v. a.

Remane deci de acoperitu unu deficitu de **22.163,472** fl. v. a.

1 SEPTEMBRE.

La 1 Septembre st. n. s'au implinitu doui ani de candu Francí'a a suferitu unulu din cele mai mari desastre militare care intristéza istori'a vreunui poporu: vremu se vorbimu de capitulatiunea dela Sedan.

Cum un'a vitéza armata de peste 100,000 ómeni, cum fù silita ea se pue josu armele?

Asupr'a cui cade respunderea acestei imense umiliri?

Consciinti'a publica a intrecutu judecat'a istoriei. Ea n'a pusu greutatea acestei perderi nici in sarcin'a maresialelui Mac-Mahon, nici intr'a generalelui de Wimpffen: a mersu dreptu la adeveratulu culpabile, la guvernulu care, intr'unu interesu dinasticu, impinse armat'a francese in luncile Meusei, de aci inainte celebre s'a vestejitu cu unu nume care va remané pe siefulu acelui guvernu, cu numele de omu dela Sedan!

Consciinti'a publica nu s'a incelatu: cá s'o probamu, va fi destulu se naramu faptele cu recéla si fara pasiune, ceea ce ne vomu si incercá se facemu, citandu pe catu va fi posibile depesiele schimbate in aceste memorabile impregiurari.

Napoleonu III. parasise Metzulu la 14 Augustu, in diu'a bataiei dela Borny. Maresialele Baizane promisese se isi intórca armat'a spre Paris, pe drumulu Verdunului. In timpulu sangeróseloru batalii dela Gravelotte si Saint-Privat, atunci candu Bazaine, uitandusi promisiunea si tradandusi tiér'a, se imobilisa de buna voie supt zidurile Metzului, Napoleonu III, silitu a fugi de pe unu pamentu care tremura de loviturile tunului, se suie la Verdun intr'unu vagonu de vite, se culca pe un'a saltea, zapacitu, palidu, si in acésta trasura ajunge la Chalons, unde se dice ca soldatii totu ilu mai cunoscura dér' nu ilu mai salutara.

Mai in acel'asi timpu, la 16 Augustu, sosia la Chalons maresialele Mac-Mahon, retragunduse pe plóia si prin nóróie din bataí'a dela Froeschwiller. Alu 12-lea corpu, supt generalele Vinoy, erá la Chalons: alu 7-lea corpu, supt generalele Douay, si alu 5-lea supt de Failly, urmandu un'a alta cale de catu Mac-Mahon, eau pe drumu cá se vie aci. Ministrulu de resbelu, comitele de Palikao, anuntia sosirea unoru noue trupe. Se mai strinsera dér' cá la 100,000 ómeni, carii luara numele de armata de Chalonsu. Principele regale alu Prusiei se apropia deja de Chalonsu cá se imprastia acésta nascunda armata.

Ce otarire trebue se se iea?

La 17 Augustu, se tienu, supt presiedinti'a lui Napoleonu III, unu consiliu de resbelu. Principele Napoleonu, Maresialele Mac-Mahon, generarii Trochu, Schmitz si Berthault asistau la intrunire. Se otarí fórte intieleptiesce ca armat'a de Chalons va porní spre Paris: generalele Trochu, numitu guvernatore alu capitalei, se va grabí se puie meterezele in stare de aparare; armat'a maresialelui Mac-Mahon va luá posetiune pe tiermulu stangu alu Senei si va impedecá cu modulu acest'a inconjurarea Parisului, guvernatorele, la sosirea sea, va publicá un'a proclamatiune, ca s'anuntie poporatiunii parisiane intórcerea imperatului.

Aceste resolutiuni, luate la Chalons in vedere cu salvarea patriei, escitara un'a viia nemultiumire la Paris, unde imperatés'a si ministeriulu se gandeau mai multu la dinastia, de catu la tiéra.

Generalele Trochu se presintá la 18 Augustu inaintea regintiei si -i comunica instructiunile cu care erá inscarcinatu.

„Generare, dice imperatés'a cu vioiciune, numai inamicii imperatului i-au potutu insufla idea cá se se intórca la Paris: viu nu va intrá in Tuillerii."

Totu acésta erá si parerea ministeriului, ca-ci a dou'a di, cu dispretiulu planului conceputu la Chalons, comitele de Palikao, ministrulu de resbelu, declara generalelui Trochu ca armat'a lui Mac-Mahon „nu va veni la Paris, ca din contra din tóte punctele Franciei, si in particularu din Paris voru plecá la teatrulu de resbelu tóte trupele, tóte materialele cari se poteau stange". D. de Palikao apoi se mai grabise se telegrafieze imperatului ca realisarea unui asemenea proiectu erá imposibile si ca trebuiá se renuntie la ideia de a merge spre Paris.

Intre pericululu pentru corón'a sea si sórtea armatei dela Chalons, Napoleon III. nu areta neci un'a esitare: respunse d-lui de Palikao ca armat'a nu va veni spre Paris. Maresialele Mac-Mahon, slabu si nesciindu anca déca Bazaine s'apropria de Verdun, scrise din partei ministrului de resbelu:

„Bine voiti a spune consiliului de ministrii ca póte compta pe mine si ca voiu face totulu cá s'ajungu pe Bazaine".

Se scie cum mergea Bazaine spre Verdun. Dupa batai'a dela Saint-Privat, fugise cu armat'a sea supt tunulu Metzului si parea ca nici nu se mai gandesce ca erá acceptatu de cea-lalta parte a Argonnei.

La 20 Augustu, Mac-Mahon, fórte ingrijatu, afla ca Bazaine si-a schimbatu calea dupa batai'a dela Gravelotte-Rezonville, si ca, dupa tóta aparinti'a, ii suntu inchise tóte drumurile. Acésta scire o comunica d-lui de Palikao. D. de Palikao tramite unu respunsu nelamuritu, chiaru mincinosu, ca-ci s'aréta ca nu cunósce tristele consecintie ale bataliei dela Saint-Privat, data de dóue dile.

Maresialele Mac-Mahon, avendu consciintia despre pericululu crescandu alu acestoru esitatiuni si nesperandu de catu fórte pucinu d'a se uni cu armat'a lui Bazaine, se decise in 21 Augustu se se apropia de Paris si -si stabili lagherulu la Reims: d'aci, déca Bazaine va veni prin Argonna, ii va intinde man'a.

Unu caletoriu care veniá din Paris se presinta sér'a in lagherulu Maresialelui la Courcelles: erá d. Rouher. Ministeriulu imperatés'a, nu vreau cu nici unu pretiu ca armat'a si imperatulu se se intórca la Paris: credinciosii bonapartistii totu asiá credeau si densii, si d. Rouher venia la Courcelles cá interprete alu loru.

Intru un'a convorbire tienuta intre maresialele, imperatulu si mesageru parisianu, tóte consideratiunile politice cari se impotrivéau la mergerea spre Paris fura presintate de presiedintele senatului. Maresialele opuse advocatului nesce consideratiuni de ordine strategica si militare, si fù destulu de elocinte cá se convinga pe d. Rouher. Pe candu se tienea siedintia, d. Rouher iea condeiulu si redactéza unu decretu prin care maresialele se numia comandante siefu alu armatei de supt Paris, un'a epistola a lui Napoleon catre maresiale si un'a proclamatiune a maresialelui catre armata. Candu totulu fù scrisu, suptsemnatu si preparatu, d. Rouher pune chartiele in posunaru si se intórce la Paris cá se anuntie intórcerea imperatului si a armatei.

Un'a desolatóre fatalitate veni se opresca esecutarea acestui planu, care póte ca ar' fi salvatu Francí'a. In acelasi tempu cu d. Rouher, sosira la Paris, in 22 Augustu, depesiele espediate din Metz de maresialele Bazaine, a dóu'a di dupa batali'a dela Saint-privat. Intr'un'a dicea: speru mereu se iéu directiunea spre nordu si se me abatu apoi pe la Montmedy;" in alta, mai pucinu afirmativa, scria maresialelui Mac-Mahon: „ca se operezu junctiunea mea cu d-ta, e probabile ca voiu luá directiunea nordu; te voiu incunosciintiá candu me voiu poté pune pe drumu fara a compromite armata".

D. de Palikao si guvernulu fura rapiti de aceste depesie, cari impedecau intórcerea spre Paris a armatei dela Chalons. Astufeliu ministrulu de resbelu se grabí se telegrafieze imperatului. Se va bagá de séma ca imperatulu e mereu consideratu cá siefu supremu, cu tóte declaratiunile d-lui Palikao la tribun'a Adunarii.

D. de Palikao scrise: „simtiementulu unanimu alu consiliului, in faci'a scrieriloru dela maresialele Bazaine, e mai energicu de catu ori candu. Otaririle luate ieri séra — acelea pe cari d. Rouher le adusese dela Chalons — aru trebuí lasate la o parte. Neajutorarea lui Bazaine ar' avé la Paris cele mai deplorabile consecintie. Asceptamu respunsu prin telegrafu".

Imperatulu respunde: „plecamu mane la Montmedy".

Din parte-i, maresialele Mac-Mahon, mereu fórte preocupatu de imprudinti'a acestei mergeri spre nordu, inse crediendu mereu ca Bazaine se va pune in miscare, telegrafiá la Paris: „am se iéu dispositiuni cá se me indreptezu spre l'Aisne".

Dela liniele din l'Aisne, retragerea armatei erá asicurata prin partea de média-nópte.

Mac-Mahon naintéza pana la Rethel si Vouziers si incredintiéza mai multoru emisari urmatórea depesia, adresata lui Bazaine:

„Am primitu depesi'a d-tale dela 19. Eu sunt la Reims: mergu in directiunea din spre Montmedy. Poimane voiu fi in l'Aisne, de unde voiu operá dupa impregiurari cá se -ti viu in ajutoriu.

Acésta depesia insemnata fu inmanata lui Bazaine la 23 Augustu de unu agente de politia din Thionville; elu nu tienú nici unu compta de dens'a si, dupa noue deliberari, lasa pe Mac-Mahon in incurcatura. La 25 Augustu, comandantele din Montmedy scrise lui Mac-Mahon: „nici un'a scire dela Bazaine".

(Va urmá.)

Literariu. „Dictionaire d'étymologie daco-romane éléments latins comparés avec les autres langues romanes par A. de Cihac. Francfort s/M. 1870 — dédié a la nation daco-romane" [1] este titlulu unui opu francesu, despre care lui conoscintia trecundu prin Pest'a. Fiindu caletoriu n'am tempu a apretiuí pre largu opulu amintitu, ci spre a-i cunosce tendinti'a laudabila afu de ajunsu de-o-camdata a comunicá aci cea mai mare parte d'in prefatiunea zelosului autoriu in traductiune romanesca.

„Unu autoru pre stimatu a publicatu inainte cu mai multu de patru-dieci de anni una schitia forte geniale despre limb'a: albaneza, romana si bulgara, [2]), unde numesce limb'a daco-romana cea mai vechia si mai particularia intre idiomele latine.

Acést'a asertiune in fapta e forte justa. Limb'a romana, de-si mai pucinu avuta, decatu limbele mai tenere d'in occidentu, posiede totu-si mai multe cuvinte classice d'in epoc'a lui Augustu, decatu cele lalte limbe romane.

Cu tote aceste limb'a daco-romana a remasu mai necunoscuta publicului celui mare, cá limba romana vorbita de diece millione de omeni. Noi atribuimu acésta fapta duoru cause principale: un'a, pusetiunea geografica a tierrei la estremitatea orientale a Europei isolata de ori-ce comunicatiune cu celelalte natiuni romane; a dou'a causa, nu mai pucinu importante, e usulu secularíu alu caracteroru ciriliane, care s'a parasitu numai de vre-o 8—10 anni. Acésta impregiurare mai vertosu a produsu aceea mare ratecire d'a tiene pre daco-romani poporu de vitia slava.

Celebrulu filologu, profesorulu Diez d'in Bonn, a fostu celu d'antaiu care a espusu in grammatec'a limbeloru romane intr'o maniera scientifica legile, cari domnescu formatiunea limbeloru romane [3]), dreptu ce i suntemu obligati cu mare multiamita. Ba acestu eruditu nu s'a occupatu in dictionariulu seu etimologica [4]), decatu particularminte de trei limbe romane dominante italiana, ispaniola si francesa. Eu speru deci a nu fi facutu lucru inutilu publicandu acésta incercare despre elementele latine in limb'a daco-romana avendu intentiunea a face se urmedie apoi si espusetiunea elementeloru straine cari voru formá a dou'a parte a acestui opu.

Limb'a daco-romana s'a nascutu cá si sororile sale, celelalte limbe romane, d'in acesa limba rustica care au adusu-o cu sine cuceritorii Romani, Acésta limba latina vulgaria au rustica, a trebuitu naturalminte se se modifice atatu prin mestecarea cu limbele indigene vorbite de diverse natiuni supuse dominatiunei romane, catu si prin influinti'a mai mare au mai mica, ce au esercetatu limbele altoru popore. Totu acésta s'a intemplatu si cu limb'a daco-romana.

„Unu torinte de popore barbare a inundatu Daci'a mai fara intrerumpere de la alu patrulea pana la trei-spre-diecelea seclu, de unde ar' trebuí se conchidemu, ca limb'a daco-romana s'ar' fi alteratu sensibilminte prin relatiunile cu atatea elemente straine. Printr'unu fenomenu estraordinariu nu s'a intemplatu acestu casu, ea a remasu essentialminte latina in fondulu séu. Limb'a vechia slavona bulgara a esercetatu, ce e dreptu, mare influintia a supr'a desvoltarei limbei romane, cam de la alu sieselea seclu; unu numeru bunisioru de cuvinte latine s'a inlocatu cu cuvente slave, cari s'au primitu literalminte, fara se se fia silitu cine-va a le assimilá. Limb'a greca moderna, au mai bine limb'a greca d'in evulu mediu, cea turca si magiara au inavutitu dictionariulu limbei daco-romane.

---

[1]) Dictionariu de etimologia daco-romana elemente latine comparate cu celelalte limbe romane de A. de Cihac dedicatu natiunei daco-romane."

[2]) B. Kopitar. Albanische, Walachische und Bulgarische Sprache. Wiener Jahrbücher der Literetur volum. 46, 59—106.

[3]) F. Diez. Grammatik der romanischen Sprachen. II. Aufl. 3 vol.

[4]) F. Diez. Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprache 2-te Aufl. 2 vol.

Celelalte limbe romane posiedu unu fondu mai multu au mai pucinu considerabilu de eleminte germanice, cea daco-romana sengura a remasu curata, ca-ci cuvintele germanice, ce se afla intr'ins'a, sunt de introductiune forte recente.

De aci incolo autorulu espune pre scurtu detorintí'a natiuniloru de a-si fissá limb'a natiunale; aréta, ca proecsulu fissarei limbei trebuie se reuniésca doue elemente opuse; necessitatea si voi'a libera care se desvolta in poporu si prin poporu; amintesce pucinu si despre ortografi'a urmata ceea ce se concentredia in pasagiulu classicu alu lui Quintilianu: „Ego nisi quod consuetudo obtinuerit sic scribendum quidque judico, quomodo sonat; hic enim est usus litterarum, ut custodiant voces et velut depo situm reddant legentibus."

In urma recomendandu-si opulu criticei binevoitoria a publicului, cere indulgentia pentru unu lucru atatu de greu, catu de nou si espunendu pronuciarea unoru litere trece la insirarea alfabetica a cuvinteloru, comparandu-le cu celelalte limbe romane. Opulu e forte recomerdabilu, cu atatu mai vertosu, ca ni face cunoscutu tesaurulu latinu cu publiculu celu mere europeanu, si afara de acest'a pote servi ori carui romanu inteligente de indreptariu in multe casuri dubie. Ar' fi bine, daca cei competenti aru apretiui mai cu deadinsulu acésta lucrare a zelosului autoriu.

T. Rosiu, prof. gim.

Varietati.

— Succesulu operei lui Victor Hugo, intitulata Anulu teribile — „l'année terible" — a intrecutu tóte prevederile.

S'au vendutu 16 editiuni in timpu de 4 luni, si acésta n'a facutu de catu se marésca numerulu cereriloru. Tipografulu Claye abia termina un'a editiune si deja trebue se incépa alta. A 17-a editiune abiá se puse in vendiare, si deja a trecutu de jumetate, in catu acumu se tiparesce a 18-a editiune. „Rom."

— O fapta démna de imitatu. Intr'un'a din dilele prime a le lunei curente se infacisiá in cancelari'a directiunei scólei normali din Naseudu un'a muliere betrana din Rusulu Borgoului cu unu pruncu, ambii plangundu. Mulierea plangea, ca nu avea, de unde plati pentru pruncu cortelu si viptu, si asiá voliá a duce pruncutu ér' a casa; ér' pruncutu plangea cu amaru, pentru-ca betran'a nu voliá a-lu lasá se frequenteza scól'a, si se esprimá, ca decatu se mérga a casa, mai bine voliesce a remané pre stratele Naseudului. Facundu acést'a scena o impresiune dorerósa asupr'a corpului invetiatorescu, acest'a se informá mai de aprópe despre starea adeverata a lucrului. Betran'a erá matusi'a pruncului; mam'a pruncului a repausatu de vreo cati-va ani, ér' tatalu pruncului traiesce, inse si'a parasitu pruncutu si ambla retacindu cá vagabundu. Barbatulu betranei e neaptu de lucru si astfeliu betran'a e avisata a ingrigí atatu de nepotentiosulu ei sociu, catu si de pruncutu amentitu cu numele: Georgiu Bont'a. Acestea fura motivele, din cari plangea betran'a si otarise cu totu pretiulu a duce cu sene pruncutu a casa. Corulu invetiatorescu consultá pe betran'a si-i puse la anema detorinti'a unei mame, de a-si cresce pruncii la scóla; inse dens'a reflectá, ca atatu din caus'a lipsei, cu carea se lupta, catu si din caus'a departarei, nu e in stare a provedé pruncutu cu viptu si cortelu. — Din acést'a perplesitate ne scóse P. O. D. Iosifu Besanu, Jude la tribunalulu reg. din Naseudu, carele se oferí a-i platí cortelu si a-lu ajutá si cu viptu. Pentru acésta fapta nobile si démna de imitatu a susu numitului Domnu, subscrisulu corpu-si tiene de cea mai placuta detorintia, a-i aduce prin acést'a in publicu cea mai cordiale si mai fierbinte multiumita.

Naseudu, in Septembre 1872.

Corpulu invetiatorescu dela scól'a normale.

Publicatiune.

Subscrisii au onóre a face cunoscutu on. publicu, ca amu primitu asuprane

Directiunea suprema a bancei de asecuratiune si ipoteca

Tisza.

Asecuramu in contra focului si grandinei pelanga premiele cele mai favoritórie.

La fipsarea tarifeloru de premia ne extendemu pe terenulu asecurarii vietii la toti ramii si modalitatile esite pana acum.

Si damu garanti'a ceruta, dupa obligamintea on. societati asecuratórie luata asuprasi pelanga

doue millióne fl.

Inceperea negotiului bancei ipotecarie vomu avé onóre a o face cunoscuta onorat. publicu mai tardiu.

Provocandu atentiunea on. publicu la cele de susu, ne rogamu, cá se binevoiésca a -si face asecuratiunile la noi, onorandune cu increderea Domnieloru Sale. 1—3

Brasiovu in Septembre 1872.

Directiunea bancei

asecuratórie si ipotecaria „Tisza"

Agentura de producte

de

marmore si pétra de totu feliulu

in

Brasiovu.

Domnulu Antoniu Gerenday, proprietariulu c. reg. priv. a primei fabrice de manufacture d'in Pest'a — incuragiatu prin partinirea d'in di in di crescunda, de carea au parte in intregu imperiulu manufacturele-i escelinte; voindu a efeptui o latire mai generala pentru aceste article de trebuintia comuna, si cá aceste se se pota procurá cu usiorentate ori unde-findu trebuintia de ele: a fondatu mai multe agentie prin tóte tienuturile imperiului, stabilindu de aceste si in Principatele Dunarene.

Fiindu ca pentru piati'a locala nóue ni se concrediú o astu-feliu de agentia; amu onóre a invita pe onoratulu publicu din giuru ca la casu de trebuintia se binevoiti a me onora cu increderea D. Vóstre.

Totu de odata amu onóre a Vi anuntia, ca tóte ordinarile ce privescu la monuminte atatu pentru morminte catu si pentru alte casuri, — de ori care marime si figura, restigniri, petra pentru botediu, mese pentru cafenele, ori ce soiu de lucruri pentru zidiri si alte manufacture — se vor implini dupa cum va fi modelulu alesu d'in **Albulu** de manufactura de curendu edatu prin susu-stiamatulu domnu fabricantu, care albu are unu contienutu largu, — cu pretiulu insemnatu in tarif'a fabricala tiparita.

Pe langa escelinti'a si eftinetatea manufactureloru acestor'a afla de lipsa a aminti, cumca pana ce susu-numitulu Domnu fabricantu de o parte da deprindere unoru muncitori numerosi, bine alesi si provediuti cu o iscusintia deplina in lucrarile sale; de alta parte in privinti'a esportarii manufactureloru, e provediutu cu o tarifa anume scadiuta atatu d'in partea Societatii de navigatiunea pe Dunare; catu si d'in partea societatiloru de cai-ferate.

Invitanu deci pe onoratulu publicu a se adresa la orce trebuintia la subscris'a firma care va executa la orce comanda, orunde, tóte acordarile cu punctualitate si fora amanare, dupa placulu comendatoriloru.

Servatius & Graef,

2—3 in Brasiovu.

Nr. 1190 pal. 3—3

Concursu.

1. Spre ocuparea notariatului cercuale porumbacénu custatoriu din Comunitatile Porumbaculu superiore, Porumbaculu inferiore si Sarata cu residintia in Porumbaculu inferiore, pre lunga o léfa anuale de 400 fl. v. a. si cortelu liberu. —

2. Notariatulu cercuale visteanu custatoriu din comunele Ucea superiore, Ucea inferiore, Corbu Vistea inferiore, Besinbacu si Sambat'a inferiore cu residintia in Vistea inferiore pre lunga o léfa anuale de 500 fl. v. aust. si cortelu liberu, cu unu vice notariu in Ucea inferiore totu din acelu salariu. —

3. Notariatulu cercuale Dragusianu custatoriu din comunele Vistea superiore, Dragusianu si Sambata superiore apusena si resaritena cu residintia in Dragusiu pre lunga o léfa anuale de 400 fl. v. a. si Cortelu liberu, — si finalminte.

4. Notariatulu Comunale Cartia cu salariu de 400 fl. v. a. si cortelu liberu se escrie prin acésta concursu pona la 10 Octobre 1872. —

Doritorii de a ocupa vreunu din aceste statiuni au a-si inainta la acestu oficiu suplicele timbrate si provediute cu atestatele de calificatiune pona la terminulu defiptu. —

Dela Pretur'a Visteana.

Nr. 956/pol. 1871. 0—1

Concursu.

1. Spre ocuparea oficiului de notariu comunale in Branulu sup. cu salariu anuale de 400 fr. v. a. locuintia gratuita,

2. a oficiului de notariu comunale in Branulu inf. cu salariu anuale de 400 fr. v. a. si locuintia gratuita,

3. a oficiului de notariu cercuale pentru comunele Zernesci si Poiana Marului cu residinti'a si locuintia gratuita in Zernesci si salariu anuale de 400 fr. v. a., si

4. a oficiului de notariu cercuale pentru comunele Tohanulu vechiu, Tohanulu nou si Olbacu, cu residinti'a si locuintia gratuita in Tohanulu vechiu si salariu anuale de 400 fr. v. a., si

5. a oficiului de notariu cercuale pentru comunele Vladeni si Cintiari, cu residinti'a si locuintia gratuita in Vladeni si salariu anuale de 400 fr. v. a. — se escrie prin acést'a concursu pana la **25** Octombre 1872.

Doritorii de a ocupá vre-unulu din aceste oficie au asi inainta la subscris'a Pretura suplicele timbrate si instruite conf. §. 74 Art. de lege XVIII din 1871; aceia, cari nu posedu calificatiunea ceruta acolo, voru avea la timpulu seu, a face rigorosulu ce se va ordina prin Inaltulu Ministeriu reg.

Dela Pretur'a Branului.

Nr. 1103/pret. ex. 2872. 1—3

Concursu.

Spre ocuparea urmatóreloru posturi notariali cercuali si adeca!

1. Notariatulu Cuciulatianu constatatoriu din comunele: Cuciulata, Comana inferiore si Lupsia cu unu salariu anuale de 400 fl. v. a. quartiru liberu si localitati de cancelu in Cuciulata;

2. Notariatulu Venetiei inferiori constatatoriu din comunele: Venetia infr., Venetia superiore si Comana superiore cu salariu anuale de 400 fl. v. a. quartiru liberu si locatitati de cancelu in Venetia inferiore; si

3. Notariatulu Vadeanu constatatoriu din comunele: Vadu, Buciumu, Mandra si Toderitia asemenea cu unu salariu anuale de 400 fl. v. a. quartiru liberu si localitati de cancelu in Vadu; — se deschide prin aceasta concursu pana in 16 Octombre a. c.

Doritorii de a ocupa vreunulu din aceste notariate voru avé a-si tramite la acestu oficiu suplicele timbrate si provediute cu atestatele de qualificatiune pana la tempulu determinatu.

Venetia infr. 20 Septembre 1872.

Pretur'a Venetiana.

Jacovu Popenieciu,
Pretore.

Cursurile

la bursa in 27 Sept. 1872 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 25	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 „ 75	„ „
Augsburg	—	—	108 „ 25	„ „
Londonu	—	—	109 „ —	„ „
Imprumutulu nationalu	—		65 „ 40	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			70 „ 35	„ „
Obligatiunile rurale ungare			80 „ 75	„ „
„ „ temesiane			80 „ 50	„ „
„ „ transilvane			78 „ 75	„ „
„ „ croato-slav.			— „ —	„ „
Actiunile bancei	—	—	874 „ —	„ „
„ creditului	—	—	333 „ —	„ „

Redactoru respundietoriu

IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tipariulu lui

IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.